

פנחס ואליהו- מסירות הנפש של הגאולה

ספר במדבר פרק כה - (י) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (יא) פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב אֶת תַּמְתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְיָאֵם אֶת קִנְיָאֵתִי בְּתוֹכָם וְלֹא כְלִיטִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְיָאֵתִי: (יב) לִכְן אָמַר הַנְּבִי נִתֵּן לּוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם: (יג) וְהִיטָה לּוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֵנֶת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קִנְיָא לְאַלְהֵיו וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (יד) וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמֵּכָה אֲשֶׁר הִכָּה אֶת הַמִּדְיָנִית זַמְרִי בֶן סְלוּא נָשִׂיא בֵּית אָב לְשִׁמְעוֹנִי: (טו) וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמֵּכָה הַמִּדְיָנִית קַזְבִּי בֵּת צוּר רֹאשׁ אֲמוֹת בֵּית אָב בְּמִדְיָן הוּא:

ילקוט שמעוני במדבר - פרק כה רמז תשעא - אמר רבי שמעון בן לקיש פינחס הוא אליהו. א"ל הקב"ה אתה נתת שלום בין ישראל וביני בעולם הזה אף לעתיד לבא אתה הוא שעתידי ליתן שלום ביני לבין בני שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' וגו' והשיב לב אבות על בנים. רבי אליעזר אומר הסב הקב"ה שמו של פינחס בשמו של אליהו ז"ל מתושבי גלעד

ספורנו פרק כה פסוק יב - את בריתי שלום. ממלאך המות, כענין עושה שלום במרומיו כי אמנם ההפסד לא יקרה אלא בסבת התנגדות ההפכים. וזה אמנם נתקיים בפינחס שהאריך ימים הרבה מאד מכל שאר אנשי דורו, עד שהיה הוא משמש במשכן שילה בזמן פלגש בגבעה, שהיה בלי ספק אחרי מות יהושע ושאר הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע וכל שכן אם היה בזמן יפתח שכתב למלך בני עמון בשבת בני ישראל בחשבון ובבנותיה כו' שלש מאות שנה וכבר סיפרו ז"ל שפינחס לא רצה ללכת אז אל יפתח להתיר נדרו. וכל שכן לדברי האומר אליהו זה פינחס, והוא עדין חי וקיים:

מלבים על במדבר פרק כה פסוק יב - הבטיח לו בשכרו שני דברים אחד לו אני נותן לו את בריתי שלום, והשני לו ולזרעו ברית הכהונה. ופי' הרי"א מפני שעמדו נגדו שבט שמעון וגואלי דם זמרי, הבטיח לו שלום, ומפני שאמרו שכהן שהרג את הנפש נפסל מעבודה הבטיח לו הכהונה. והאמת שברית שלום הלז מפורש במק"א (מלאכי א') בריתי היתה אתו החיים והשלום, כי פינחס האריך ימים מאד, והמות בל"ע" התנגדות היסודות ופרודם, והשלום הוא שלום כחות הגויה והסכמתן זה עם זה, והקב"ה כרת עם כלל המציאות ברית השלום, כי כל המציאות מורכב מכחות מתנגדים זל"ז והם מפורדים איש מאחיו, רק שכינת אל חי שהוא נשמת המציאות וחיותו וקיומו הוא המחבר כל כחות המפורדות אשר בכלל הבריאה ועושה שלום ביניהם. ובאשר מסר נפשו במעשה זו ובטל כל כחותיו לקנא קנאת ה' נעשה שלום בעירו הקטנה ר"ל בגויותו וזכה לברית החיים והשלום:

רלב"ג על מלכים א פרק יז פסוק א - וראוי שתדע שכבר הסכימו קצת רז"ל כי פנחס זה אליהו מפני מה שמצאו ביניהם מן ההתייחסות.. שכבר נתן השם לפנחס אורך ימים נפלא והנה מצאנו שהיה כהן בימי פילגש בגבעה. והנה מצאנו באליהו שאמר לש"י קח את נפשי כי לא טוב אנכי מאבותי ר"ל שאין לו לחיות תמיד בזה העולם אבל ימות כדרך כל הארץ כי לא טוב מאבותיו ומצאנו גם כן שלא מת בעת אשר לוקח מעל ראש אלישע... לא מת אליהו ולא נעשית בקשתו במה שאמר קח נא את נפשי ולזה תמצא שאמ' מלאכי הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא עם ה"א הידיעה ולפי שמצאנו זה הארך הנפלא מן החיים לאליהו והנה מצאנוהו ג"כ לפנחס כמו שזכרנו ומצאנו בשניהם נשיאות רוח ה' אותם כאילו הם מלאכי ה'. ומצאנו ברית החיים לפנחס כמו שזכרנו הנה מן הראוי שנא' כי פנחס זה אליהו כי יותר ראוי שיונח זרות אחד משיונחו שני זריות והנה אמר שהוא מתושבי גלעד כי שם נתיישב בימים ההם והנה היה דרך פנחס שיהיה נעלם זמן ארוך מהאנשים ואח"כ היה נראה

עולת ראייה א עמוד שצד - נגד מה שהיו השבטים מבזים אותו: "בן פוטי זה, שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה, הרג נשיא שבט מישראל", בא הכתוב ויחסו: פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" (סנהדרין פ"ב:), כי מה שקנאים פוגעים בו הוא דוקא קנאים המכוונים בטהר הכונה לשם שמים, וא"כ אמרו שזה שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז איך אפשר שתהי' קבועה בנפשו קנאה אמיתית בענין ע"ז ובת אל נכר, אלא שודאי תכונות רעות שמצד גזע אמו גרמו לו שיהי' נהנה ממעשי הרציחה, ח"ו, ואפילו אם מכיין גם לשם שמים. אבל הקב"ה יחסו והודיע לכל, שטבעו של פנחס הוא כטבע זקנו אהרן הכהן, הטוב ואהוב לכל, רודף השלו', ובודאי רחוק מרציחה, והי' מעשהו זה נגד טבעו ורק לשם שמים.

השל"ה הקדוש פרשת פנחס תורה אור אות ב - ויונתן תרגם בפסוק (שמות ד, יג), שלח נא ביד תשלח, על ידי פנחס כי הוא מוכן לשליחות של עתיד, כי פנחס הוא אליהו. ויש להתבונן מאין הוציא ויונתן בן עוזיאל דבר זה מזה הפסוק. ונראה לי לומר כי מצא רמז בתיבת נא שהוא מיותר, אלא רומז

למה שכתב הזוהר בפרשה זו... הרי פנחס הוא נקי ולא נאבד, והוא נתעבר מן נשמות נדב ואביהו, וכן נ"א ראשי תיבות נדב אביהו. ובה נתקנו אלו שני הישרים ולא נכחדו. על כן כתיב תמיד פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, ותמיד תמצא כשמייחסו אחר אלעזר מייחסו עד אהרן הכהן, כי כמו שהוא בן אלעזר כן הוא בן אהרן, כי הוא כלול מנשמות נדב ואביהו שהם בני אהרן. וזהו הענין שפינחס זכה לכהונה בעצם, ולא כמו שסוברים שהכהונה נתנה לו בשכר המעשה שעשה. אלא הענין הוא בעצם שנתכהן מכח מעשה הזה, כי מאחר שנתעבר מנשמת נדב ואביהו שהם כהנים משוחים, נמצא הוא בעצם כהן. וזהו סוד היחס שיחסו הכתוב אחר אהרן:

רבנו בחיי על במדבר פרק כה פסוק יא - נמצאת למד שהשבת החימה גרמה קיומן של ישראל שאלמלא כן היו כלין, ואם כן פנחס גרם לישראל אורך ימים ושנות חיים מאותו זמן עד סוף העולם, ואותן השנים אין להם סוף ותכלית, ולכך זכה לחיות לאין תכלית, מדה כנגד מדה, כי פנחס זה אליהו, כענין שאמר הנביא (מלאכי ב, ה) בריתי היתה אתו החיים והשלום, ונאמר כאן את בריתי שלום:

מדרש רבה במדבר - פרשה כ פסוק כה - עמד מתוך העדה ונתנדב ולקח רומח בידו נטל שיני ברזל בידו והניחו בחיקו והתחיל מסתמך על העץ שנתיירא מפני שבטו שהקיפו אותו כיון שהגיע אלם אמרו לו למה באת אמר להם אף אני בא לעשות צרכי הניחוהו ונכנס שאלמלא כן לא הניחוהו ליכנס... כשיצא עמדו בני שבטו לפגוע בו ירד המלאך ונגף בהם כשראה פנחס שמבקש לכלותן חבטן בקרקע ועמד והתפלל וסלקו

ספר קדושת לוי פרשת פנחס - פנחס זה אליהו, והוא חי וקיים. ולמה, הכלל כי הגוף אשר באדם הוא רחוק מעבדות ה', כי הגוף הוא חושב הצטרפות שלו. רק הנשמה אשר באדם היא החושבת תמיד ביראת ה' אבל הגוף אינו כן לכן הוא הולך לקבר. אבל באמת אם היה הגוף גם כן עובד את ה' תמיד לא היה אדם מת. וכן היה קודם חטא אדם הראשון ובאמת פנחס היה מוסר עצמו למיתה בזה המעשה כמאמר חכמינו ז"ל. ונמצא לא חשב הגוף של פנחס הצטרפות גופניות, רק היה עובד את ה' באמת כמו הנשמה, כי הגוף בעת עשותו זה המעשה היה כלא היה, כי מסר עצמו למיתה בזה המעשה שהיה עושה לעשות רצון ה' לכך נזדכך הגוף של פנחס להיות חי וקיים.

לקוטי שיחות חלק ד פנחס - בחינת היחידה שלמעלה מכוחות הגלויים באה לידי ביטוי בעבודה של מסירת נפש, כיון שגם מסירת נפש היא למעלה מכוחות הגלויים מטעם ודעת, שהרי בשכל אין טעם על מסירת נפש. והכוח למסירת נפש הוא מבחינת היחידה. ולכן דווקא בדורות דעקבתא דמשיחא העבודה היא עבודת המסירת נפש כדי לגלות את בחינת היחידה... בעקבתא דמשיחא כאשר נדרשת מסירת נפש כהקדמה לגילויים דלעתיד, גילוי עצם האור- יש הכרח בעבודה של מסירת נפש בפועל שבאה מגילוי היחידה ללא לבוש.

גם בעבודה זו גופא של מסירת נפש בפועל יש כמה דרגות: ישנה מציאות של אדם שאמנם מוסר נפשו, אבל המסירת נפש גופא היא במדידה והגבלה- בכל פעם שמגיע לידו ענין של תורה ומצוות הכרוך במסירת נפש הוא מעיין בשולחן ערוך ואם על פי שו"ע יש חיוב למסור נפש על ענין כזה, אזי הוא מוסר את נפשו. אבל אמיתת הענין דמסירות נפש הוא- להיות מסור לקב"ה ללא שום הגבלות, ובאופן זה המסירת נפש היא למעלה לגמרי מטעם ודעת ללא חשבונות כלל. ובכך היה החידוש במסירת הנפש של פנחס: נוסף על כך שהיה אצלו ענין המסירת נפש בכלל, הרי הוא מסר נפשו על דבר שאין חיוב לעשותו על פי דין, (ואדרבה אילו היה שואל בבית דין מה לעשות אזי אין מורין לו. היינו שאין נאמרת לו הוראה על כך), ורק קנאין פוגעין בו- והרי זה ענין של מסירת נפש לאמיתתו. וזוהי שייכות פנחס לגאולה העתידה: הגאולה העתידה תבוא דווקא על ידי עבודה של מסירת נפש שאינה מוגבלת על ידי חשבונות- גילוי בחינת יחידה שתגלה את בחינת יחיד.

אור החיים במדבר פרק כה פסוק יא - בקנאו את קנאתי בתוכם - בא לתת כח המשיג בו השבת חמה, ואמר שהיתה באמצעות שלשה דברים: הא' שקינאו בכבודו ובעצמו, וסיכן בעצמו כאמור בדבריהם (במדב"ר כ, כה), והוא אומרו בקנאו בכינוי: ב' שהיתה הקנאה בשביל כבודי לבד לא לאמצעות שום דבר זולתו, וזו היא מצוה שלימה אשר יתרצה ה' בה יותר מכל אשר יעשה האדם, והוא אומרו את קנאתי בכינוי להמדבר ברוך הוא: ג' שלא היתה הפעולה שעשה נעלמת מעיני אדם, אלא קדש ה' בתוך קהל ועדה, כאומרם ז"ל (שם) שהיו כל שבט שמעון סביב לאהל אשר שם דקר שניהם, והרג נשיאהם בפניהם, והוא אומרו בתוכם: